

РЕЦЕНЗИЯ

ОТ

Член-кореспондент на БАН проф. д.а.н. арх. АТАНАС КОВАЧЕВ

Декан на Факултет "Екология и ландшафтна архитектура",
Лесотехнически университет, София
Ръководител на катедра „Архитектура и урбанистика“, Архитектурен
факултет, Варненски свободен университет „Черноризец Храбър“, Варна.

ОТНОСНО:

Дисертационния труд на арх. ЙОРДАН ДИМИТРОВ ЛЮБЕНОВ за присъждане на образователната и научна степен "Доктор" по професионално направление 5.7. „Архитектура, строителство и геодезия“, научна специалност (докторска програма) „Териториално и ландшафтно устройство и градоустройство“, катедра „Архитектура и урбанистика“, Архитектурен факултет, Варненски свободен университет „Черноризец Храбър“, Варна.

Рецензията е представена в качеството ми на:

- член на **Научното жури**, назначено със Заповед № 87 от 06.02.2015 г. на Ректора на Варненски свободен университет „Черноризец Храбър“, Варна на основание на чл. 4, ал. 2 от Закона за развитието на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), чл. 2 от Наредба N 12 за придобиване на образователна и научна степен „Доктор“ и научна степен „Доктор на науките“ във ВСУ „Черноризец Храбър“.
- **рецензент** по конкурса с решение на Научното жури от първото му заседание, провело се чрез конферентна връзка на 10.02.2015 г. .

КРАТКИ БИОГРАФИНИ ДАННИ

Йордан Любенов е роден на 19.09.1987 г. във Варна.

През 2011 г. се дипломира с магистърска степен по архитектура във ВСУ „Черноризец Храбър“ с отличен успех. Дипломният му проект е отличен с почетна диплома на председателя на САБ в изложба-конкурс на студентски дипломни проекти на водещи архитектурни университети от седем държави на XIII-то Световно триенале на архитектурата, ИНТЕРАРХ' 2012.

Основа за дипломната работа е първопремиерият градоустройствен проект за „Реконструкция на територията на пристанище „Варна-Изток“ и изграждане на нов административно-културен и търговски център“ с участието на

Йордан Любенов от IV-ти Международен студентски пленер по архитектура организиран от ВСУ „Черноризец Храбър“ и проведен през 2011 г. в Балчик.

През 2012 г. е удостоен със Златна значка на ВСУ „Черноризец храбър“ за високи постижения през академичната 2011-2012 г.

Участва в няколко предпроектни и прединвестиционни проучвания, проекти и научни трудове в областта на градоустройството и архитектурата.

Към настоящия момент Йордан Любенов е държавен служител в териториално звено от структурата на Агенция „Пътна инфраструктура“ при Министерство на регионалното развитие и благоустройството.

ОБЩА ХАРАКТЕРИСТИКА НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

Дисертационният труд е в обем от **276 стр.** и се състои увод, изложение в три глави, насоки за бъдещи изследвания, заключение, списък на научните и научно-приложни приноси, списък на публикации по темата и библиография.

Същинското изследване включва **247 стр.**, разпределени в три глави, които съдържат 50 таблици и 283 фигури. Дисертационният труд е придружен отделно от 4 бр. приложения с общ обем от **48 стр.** Библиографията е в обем от 14 стр. и съдържа **186 бр.** цитирани в текста информационни източника на кирилица и латиница, от които 166 бр. цитирани пряко и 20 бр. цитирани непряко в текста.

Актуалност на изследването. Необходимостта от изграждане на нови пасажерски и яхтени пристанища за развитие на отдиха и туризма в крайбрежните градове от една страна, и нуждата от разширяване на централните зони и възможностите за преместване на част от техните административно-делови, културни, търговски и рекреационно-туристически функции на териториите на реконструирани пристанищни зони, от друга, обуславят **актуалността** на труда.

Обект на изследването са пристанищата на Бургас, Варна и такива от Италия, Испания, Германия, Финландия и Дания с подчертано развитие на рекреационно-туристическите функции.

Предмет на изследването са съществуващите исторически условия в пристанищата на Бургас и Варна, и възможностите за развитие на рекреационно-туристически функции в близост до центровете на градовете.

Целта на изследване е изясняване на спецификата в методиката за разработване на устройствени планове за развитие на нови рекреационно-туристически зони в пристанищните територии на примера на Бургас и Варна.

За постигане на целта в труда са поставени редица **задачи на изследване**, свързани с:

- Разполагане на рекреационно-туристически зони в структурата на пристанищните територии и тяхната връзка с центровете на градовете;
- Определяне на функционалното им съдържание (сгради и съоръжения, площи за движение и паркиране, пешеходни и зелени площи, водни площи за плавателни съдове, за развлечения и др.);
- Решаване на планово-пространствената и архитектурно-художествената им композиция;
- Подобряване на нормативно-правната база в областта на реконструкцията на съществуващите индустриални пристанищни зони у нас и др.

Изследователската теза на автора е, че българските пристанищни градове - Бургас и Варна се нуждаят от архитектурно-градоустройствена реконструкция, която ще им позволи да разширят територията на своите обществени центрове, като включат в нея част от пристанищните зони, наситени с нови рекреационно-туристически и обществено-обслужващи функции.

Посочени са **ограничения** при изследването в дисертационния труд, които могат да се приемат като насоки, теми и предложения за бъдещи изследвания.

В ПЪРВА ГЛАВА „ИСТОРИЧЕСКО РАЗВИТИЕ НА ПРИСТАНИЩНИТЕ ЗОНИ НА ВАРНА И БУРГАС ОТ КРАЯ НА XIX – НАЧАЛОТО НА XXI ВЕК“ е направен анализ на историческото развитие на Бургаското и Варненското пристанище в периода от края на XIX - началото на XXI век.

Във **ВТОРА ГЛАВА „РЕКОНСТРУКЦИЯ НА ПРИСТАНИЩНИ ЗОНИ ВЪВ ВАРНА, БУРГАС И ХАРАКТЕРНИ ПРИМЕРИ ОТ ЗАПАДНА ЕВРОПА“** е представен националният опит в реконструкцията на пристанищни зони, както и западноевропейският опит в развитието на нови рекреационно-туристически функции върху пристанищни зони (от Италия, Испания, Германия, Финландия и Дания).

В ТРЕТА ГЛАВА „СПЕЦИФИКА НА МЕТОДИКАТА ЗА РАЗРАБОТВАНЕ НА УСТРОЙСТВЕНИ ПЛАНОВЕ ЗА РАЗВИТИЕ НА РЕКРЕАЦИОННО-ТУРИСТИЧЕСКИ ЗОНИ В ПРИСТАНИЩНИ ТЕРИТОРИИ И ДОПЪЛНЕНИЕ НА НАЦИОНАЛНАТА НОРМАТИВНА БАЗА“ внимание е отделено на разположението на пристанищните зони в структурата на градовете. Последователно са разгледани функционално съдържание, плановата, обемно-пространствена и архитектурно-художествената композиция на индустриални и рекреационно-туристически пристанищни зони. Предложени са принципни (експериментални) схеми за реконструкция на пристанищните зони на Бургас и Варна. Разгледана е нормативно-правната основа при реконструкция на пристанищни територии. Предложена е **Методика**, изясняваща процесите по пристанищна реконструкция у нас и нейното интегриране в нормативно-правната база в областта на устройственото планиране. Основа за разработване на методиката са характерните позиции, отчетени в примерите за пристанищни реконструкции разгледани в предната глава. Всички позиции са систематизирани като части на устройственото планиране при реконструкция на индустриални пристанищни зони у нас. **Това е най-съществената, приносната част на дисертационното изследване.**

ИЗВОДИ

В Първа глава са направени следните основни изводи:

- Социалното присъствие и активното градоустройствено взаимодействие между пристанищните зони на Бургас и Варна се появяват с тяхното изграждане и експлоатация в края на XIX век и изчезват през първата половина на XX век.
- Специфичните архитектура и силует на сградния фонд и съоръжения в пристанищните зони на Бургас и Варна са формирани в периода от края на XIX и началото на XX век.
- Промяната в устройственото развитие на пристанищните зони на Бургас и Варна през XX век се осъществява посредством предвиждането на сгради с функции, различни от индустриалните.
- Устройственото развитие на пристанищните зони се сепарира от центровете на Бургас и Варна, разположени в непосредствена близост до тях, в периода на втората половина на XX - началото на XXI век.
- Специфичните строителни процеси на хидротехническите и техническите съоръжения и технологичните функции на пристанищните зони на Бургас и Варна се осъществяват в периода на втората половина на XX - началото на XXI век.
- Развитието на плановата и обемно-пространствена композиция на пристанищните зони става в контекста на устройственото развитие на Бургас и Варна в началото на XXI век.

- Устройството на пристанищните зони на Бургас и Варна е в по-широк устройствен контекст по отношение на други производствени комплекси от които са съставна част или в тясна дистрибутивна (интер-модална) връзка.

Във Втора глава са направени следните основни изводи:

- Определението на термина „реконструкция на пристанищни зони“ го представя като нов процес в тяхното функционално и пространствено развитие с акцент върху рекреацията и туризма в контекста на изследваните характерни примери от България и Западна Европа.
- Градоустройствените връзки на реализираните и проектни реконструкции на пристанищни територии от България и Западна Европа с градовете се осъществяват посредством техните центрове.
- Функционалният състав на характерни примери за реконструкция на пристанищни зони от България и Западна Европа е с акцент върху рекреацията, туризма и общественото обслужване.
- Възможностите и заплахите за устройственото развитие на разгледаните примери на реконструирани пристанищни зони могат да имат общи критерии за оценка, като например транспорт и комуникации, технология, рекреация, туризъм, обслужване и естетически аспекти.
- Сравнението между пристанищни реконструкции от България и Западна Европа показва най-важните общи черти при изследването им – географски, антропогенни и технологични фактори; функционално съдържание; опазване и социализация на недвижими културни ценности; планова, обемно-пространствена и архитектурно художествена композиция, и нормативно-правна основа за устройство и инвестиционно проектиране, изграждане и управление на пристанищните зони.
- Специализираните устройствени разработки и реализации на реконструкции на характерни пристанищни територии в България и Западна Европа са с давност не повече от две десетилетия, което прави процесите сравнително нови и актуални за България и Западна Европа и др.

В Трета глава са направени следните основни изводи:

- Между отделните нормативни документи от различни нива с отношение към индустриалните пристанищни комплекси се наблюдава синергия и силна йерархична обвързаност.
- Систематизацията на разгледаните нормативни документи в две групи показва, че първата е с характер на обща - третираща пристанищните зони като части от градовете, а втората като специализирана е с тясна насоченост към развитието на технологичните процеси в пристанищата.
- Силната обвързаност между пристанищните зони към момента на тяхната технологична експлоатация и управление с търговските функции може да бъде съхранена, като те се адаптират и интегрират в процесите на пристанищна реконструкция.
- Реконструкцията може да стане посредством създаване и структуриране на обема и съдържанието на специализиран устройствен документ - специализиран подробен устройствен план за реконструкция на индустриална пристанищна зона (СПУП-РИПЗ).

НАСОКИ ЗА БЪДЕЩИ ИЗСЛЕДВАНИЯ

Проведените в дисертационния труд изследвания могат да се задълбочат и разширят в следните насоки за развитие:

1. Проучване на крайбрежната акватория за разкриване на археологически находки. Особен интерес представляват праисторическите културни останки от периода, когато Черно море е било сладководно езеро с много по-ниско ниво от съвременното и богато населено крайбрежие.

2. Разширяване на проблематиката за развитие на пристанищни територии на големи градове от региона на Черно море, което значително изостава от Средиземноморието и Атлантическото крайбрежие на Европа.

3. Изучаване на архитектурно-строителни проблеми, в т.ч. и на инженерно-технически проблеми, при реконструкция на пристанищни сгради и съоръжения за нуждите на отдиха и туризма.

4. Актуализиране и усъвършенстване на нормативно правната уредба и нейната роля при публично-частните партньорства за реконструкция на пристанищни територии за нуждите на отдиха и туризма.

НАУЧНИТЕ И НАУЧНО-ПРИЛОЖНИТЕ ПРИНОСИ обогатяват съществуващите знания с нови изследвания и постановки и се отнасят до:

1. Проучени и установени са основните фактори при устройственото планиране и изграждане на пристанищата на Бургас и Варна в периода от края на XIX до края на XX век и промяната в отношенията между тях и центровете на градовете.

2. Въз основа на задълбочен анализ на съвременни проекти и реализации за реконструкция на части от съществуващи пристанищни територии на големи европейски градове (Генуа, Барселона, Хамбург, Хелзинки и Копенхаген) са направени принципни заключения относно предимствата и недостатъците на методите на тяхното разработване и реализиране.

3. Идентифицирани са специфичните особености в методиката за проучване и разработване на устройствени планове за реконструкция на части от съществуващи пристанищни територии на големи градове за нуждите на рекреацията и туризма и за интеграцията им с градските центрове.

4. Разработени са основи насоки и принципни схеми за определяне на разположението, функционалното съдържание, плановата, обемно-пространствената и архитектурно-художествената композиция.

5. Направени са предложения за подобряване на нормативно-правната уредба за управление на процесите при реконструкция на пристанищни зони в България.

ПУБЛИКАЦИИ ПО ТЕМАТА НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

По темата на дисертационния труд са направени 4 публикации в Сборници от научни конференции (3 са вече отпечатани и 1 е под печат).

1. Любенов, Й. (2013) Архитектурно-градоустройствени проекти за обновяване на части от териториите на пристанищата на Варна и Бургас. Сборник с доклади от Морски научен форум. I. УИ на ВВМУ „Н. Й. Вапцаров“. 156-162.

2. Любенов, Й. (2013) Възможности за усвояване на териториите на пристанищата с рекреационно-туристически функции при тяхната архитектурно-градоустройствена реконструкция (на примера на Генуа и Билбао и Варна и Бургас). Сборник с доклади от 28^{ма} научно-практическа конференция с международно участие: „Строително предприемачество и недвижима собственост“. УИ на Икономически университет – Варна. 304-316.

3. Любенов, Й. (2014) Историческо развитие на пристанищните зони на Варна и Бургас през първата половина на XX век. Сборник с доклади от XIV^{та} Международна конференция ВСУ'2014. III. УИ на ВСУ „Л.Каравелов“. 296-301.

4. Любенов, Й. (2014) Развитие на градоустройствената среда на пристанищните зони на Варна и Бургас. Сборник с доклади от Юбилейна научна конференция „40 години обучение по екология, опазване и възстановяване на околната среда“. УИ на ЛТУ – София (под печат).

Всички публикации са самостоятелни и отразяват части от дисертационното изследване.

Не е приложен списък с цитирания на публикации на автора.

АВТОРЕФЕРАТ. Композиран е съгласно изискванията и отразява основните части от дисертацията, с което се дава възможност да се очертаят постигнатите научни и научно-приложни приноси, които напълно приемам.

ПРЕПОРЪКИ.

1. Препоръчвам дисертационният труд да бъде издаден като самостоятелна монография на български, а по възможност и на чужд език.

2. Независимо от достатъчния в количествено и качествено отношение брой на публикациите за дисертация за образователна и научна степен „Доктор“, към арх. Й.Любенов имам препоръката да увеличи публикационната си дейност, като публикува научни студии и статии у нас и – особено в чужбина, което ще даде възможност за цитиране на неговите изследвания, изводи и предложения, и ще го утвърди като учен с позиции в областта, в която работи.

ВЪПРОСИ:

Към докторанта имам следните 3 въпроса:

1. Могат ли да бъдат приложени принципите използвани в предложената от Вас Методика за реконструкция на пристанищни зони в други проблемни крайбрежни градски зони ?

2. Какви общи проблеми на крайбрежната интеграция между страни от Черноморския регион могат да бъдат предмет на Ваши бъдещи изследвания ?

3. Във връзка с кои направления, различни от Вашето, виждате продължаването и развитието на изследванията си по проблеми сходни с темата?

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Квалификацията на арх. Йордан Любенов и досегашната му работа ми позволяват да направя извод, че е **разработена качествена и полезна за теорията и практиката дисертация**, а авторът показва с този труд, че може да анализира, диагностизира, синтезира проблеми, формулирайки изводи и предложения в разглежданата област.

Приемам дисертационният труд на **арх. Йордан Любенов** за завършен. В настоящия си вид той представлява изследване по актуален за българската устройствена практика проблем на съвременния етап, разработено самостоятелно от докторанта. По своята структура, формулираните приноси и разработената Методика за реконструкция на пристанищни зони дисертационният труд покрива критериите за получаване на образователна и научна степен „Доктор“, която на съвременния етап е Трета степен на обучение у нас.

Спазени са изискванията на ЗРАСРБ (обн. ДВ, бр. 38 от 21.05.2010 г., с последвали изменения и допълнения), Правилника към него и нормативните документи на ВСУ „Черноризец Храбър“, Варна.

В качеството си на член на Научното жури и рецензент на дисертационния труд давам своя положителен вот „ЗА“ присъждане на образователната и научна степен „ДОКТОР“ на арх. ЙОРДАН ЛЮБЕНОВ.

.....
Чл.-кор. на БАН проф. д.а.н. арх. АТАНАС КОВАЧЕВ

София,

20.02.2015 г.